

Косенко С. С. – кандидат юридичних наук, доцент, заступник декана факультету № 2 Національної академії внутрішніх справ

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

За радянських часів питання щодо насильства в сім'ї були своєрідним табу для обговорення на державному рівні. Їх вивчали лише кримінологи та інші фахівці під час розслідування злочинів, які були вчинені в сімейно-побутовій сфері. Насильство в сім'ї не могло стати соціальною проблемою в країні, де в кримінально-правовій доктрині пріоритетними об'єктами захисту були державні інтереси та інтереси власності.

Проблема вивчення насильства в сім'ї зазвичай обмежується лише розглядом фізичного насильства відповідно до статей кримінального законодавства. Про різноманітність цього соціального явища, яке виявляється в різних формах, зазначено в контексті взаємозв'язків з фізичним насильством.

Відкрито про насильство в сім'ї заговорили нещодавно. У 1990-ті рр. завдяки ініціативі жіночих суспільних організацій в пресі з'явилися перші публікації, присвячені цій проблемі. Саме завдяки жіночому руху почали створюватись кризові центри, притулки для постраждалих від домашнього насильства, а також запрацювали перші телефонні лінії довіри.

Особи, які загинули або отримали тілесні ушкодження на через сімейно-побутові конфлікти займають перші місця серед різних категорій постраждалих від насильницьких злочинів. Жінки та діти становлять 70 % від загальної кількості жертв тяжких насильницьких посягань. Приблизно третина жінок, яких постійно б'ють, страждають від депресії, а деякі з них починають вживати алкоголь та наркотики. Діти, люди похилого віку, інваліди або жінки не мають змоги захистити себе. Внаслідок залежного становища в сім'ї, ці категорії осіб становлять щороку більше третини від загальної кількості вбитих на ґрунті сімейно-побутових конфліктів. Також

збільшилась кількість вбивств з метою позбутися хворих і немічних членів сім'ї або заволодіти їх правами на майно.

Єдиним дієвим способом правового захисту для жертв домашнього насильства є санкції, передбачені кримінальним законодавством. Однак не завжди жінки можуть захистити себе за допомогою поліції, оскільки правоохоронці не в усіх випадках приймають заяви від потерпілих. Така бездіяльність з боку працівників правоохоронних органів негативно впливає на становище жінки, оскільки через те, що немає цивільних та будь-яких інших заходів захисту, вони позбавленні засобів захисту і можуть лише покладатися на жалість своїх агресивних чоловіків.

На жаль, в кримінальному законодавстві немає спеціальних статей, які б передбачали відповідальність за злочини, вчинені в сім'ї особами, які перебувають в родинних зв'язках. До того ж, в суспільстві сформувалась така думка, що насильство, вчинене в громадських місцях відносно незнайомої людини несе більшу суспільну небезпеку, ніж такі самі дії, вчинені відносно рідних людей.

Нині триває процес криміналізації в сім'ї, формується особливий образ життя, за якого насильство, алкоголізм, наркоманія стають нормою поведінки, що передається від покоління до покоління. Насильство в сім'ї – це трагедія, що руйнує фундамент безпеки суспільства.

Становище української сім'ї за останні роки погіршилось, що призвело до збільшення кількості жертв насильства. Сім'я, на жаль, перетворюється на «полігон» для всіх видів насильства: від фізичного до економічного, від сексуального до морально-психологічного.

Таким чином, можна констатувати, що сформувалась нагальна потреба в необхідності систематично досліджувати проблеми насильства в сім'ї, а також розробляти методи і механізми впливу на злочинців та засоби захисту жертв.